

Lauksaimniecības risku vadības sistēmas koncepcija /risinājumu projekts/

LVAEI - A.Miglavs

SIA Marsh – K.Ummers, V.Upītis

SIA EDO Consult –A.Lismanis

Projekts un tā mērķis

- Projekts
Pamatojuma izstrāde Lauksaimniecības apdrošināšanas sistēmas attīstībai Latvijā
- 1. posms. 2005.gads. Citvalstu pieredzes apzināšana
- 2.posms. 2006.gads. Lauksaimniecības risku vadības sistēmas koncepcijas izstrāde.
- Mērķis. Sagatavot praktisku politisko risinājumu

Pašreizējā LRVS Latvijā

- apdrošināšanas polišu iegādes daļēju subsidēšana;
- valsts garantētas kompensācijas noteiktu dzīvnieku epizootiju apstākļos;
- zaudējumu kompensācijas par nelabvēlīgo laika apstākļu, dabas katastrofu un dzīvnieku slimību un tml. notikumu radītiem zaudējumiem, saskaņā ar atsevišķiem politiskiem lēmumiem

LRVS problēmas

1. Valsts izdevumi ir neprognozējami un nevienmērīgi laikā;
2. Sistēma skaidri nemotivē lauksaimniekus veikt riska vadības aktivitātes saimniecībā un tādējādi mazināt riskus un potenciāli iespējamus zaudējumus;
3. Sistēma nerisina zaudējumu novēršanas un mazināšanas problēmu, bet tikai mazina tās sekas, to finansiālo izpausmi;
4. Sistēma kropļo konkurenci risku un zaudējumu kompensēšanas tirgū, kavējot privāti finansēto pakalpojuma – lauksaimniecības risku apdrošināšanas attīstību;
5. Tajā nav precīzi noteikti valsts un lauksaimnieku sadarbības principi, pušu atbildības robežas, pienākumi un atbildība;
6. Pašreizējā sistēma vairāk balstās uz politiskiem lēmumiem, un to nevar uzskatīt par ilglaicīgu un ilgtspējīgu politiku, ko ievērot ražotājiem savu uzņēmumu attīstības stratēģijas veidošanā.

LRV politikas mērķis

- **Lauksaimniecības risku vadības politikas mērķis** ir, izmantojot risku vadības principus, radīt pamatu kompleksas lauksaimniecības risku vadības sistēmas (LRVS) attīstībai Latvijas lauksaimniecības sektorā un nodrošināt paredzamību lauksaimniecības ražošanas risku radīto zaudējumu kompensēšanā

Pamatprincipi

- **Subjektu motivētā līdzdalība.** Šis princips paredz pēc iespējas lielāka lauksaimnieku skaita iesaistīšanu lauksaimniecības risku vadībā, izveidojot virkni instrumentu aktīvas rīcības veicināšanai risku vadības jomā, kas rezultātā mazinātu riskus un no tiem izrietošus potenciālus zaudējumus;
- **Pilns risku vadības process.** Politika nedrīkst būt fragmentāra – tai jāaptver pilnu risku vadības ciklu, sākot ar risku identificēšanu, optimālas riska vadības stratēģijas (izvairīšanās, novēršana, mazināšana, pārnešana) izstrādi katram riskam vai risku grupai un beidzot ar rezultātu mērīšanu;
- **Elastība.** Lauksaimniecības risku vadības politika ir modificējama laika gaitā, lai ietvertu jaunus riskus un atmestu neaktuālos risinājumus;
- **Politikas caurspīdīgums.** Lauksaimniecības risku vadības politikai jābūt skaidri un precīzi definētai, atbalsta piešķiršanas kritērijiem jābūt vienkārši saprotamiem un pārbaudāmiem.
- **Valsts un privātā sektora partnerība.** Lauksaimniecības risku vadības politikas realizācijai jānotiek, balstoties uz aktīvu un regulāru sadarbību starp valsts institūcijām, lauksaimniekiem un privātām apdrošināšanas kompānijām. Politika pasākumiem jābūt apdrošināšanas tirgus veicinošiem nevis kropļojošiem.
- **Nepārkompensēšana (Atbalsta samērojamība).** Lauksaimniecības risku vadības politikas ietvaros realizētiem pasākumiem jābūt zaudējumus kompensējošam nevis peļņu nesošam raksturam.
- **Prognozējamība.** Lauksaimniecības risku vadības valsts politikai ir jābūt ilgtermiņa.

Politikas rīcības pamatvirzieni

- Lauksaimniecības ražošanas risku privātās apdrošināšanas veicināšana
- Risku ietekmes mazināšana
- Riskzaudējumu samazināšanas finansiālā sloga atvieglošana ražotājiem

LRVS izmantotie valsts politikas instrumenti

- Apdrošinēšanas prēmiju subsidēšana
- Zaudējumu daļēja (vai pilnīga) kompensēšanas sistēma ar sekojošiem elementiem:
 - Fonds - valsts un privāto resursu pārvaldīšana
 - Subjektu un objektu reģistrs
 - Maksājumu aģentūra
- Preventīvo pasākumu veicināšana

Valsts atbildības norobežošana -

- Definēti valsts atbildības līmeņi LRV politikas kontekstā
 - Valsts pamatatbildība – valsts pilnībā atbild par riskiem, kuru pārvaldība ir obligāta un izriet no ES likumdošanas, kā arī par katastrofāliem riskiem;
 - Valsts līdzatbildība – valsts daļēji atbild par riskiem, kas, izpildoties noteiktiem nosacījumiem, iegūst katastrofālo risku pazīmes;
 - Valsts neatbildība – pārējie riski ir pilnībā privāto uzņēmēju atbildībā.

Valsts pamatatbildība

Aptvertie riski – zemestrīces, ārkārtas notikumi (karš, iekšēji nemieri vai streiki, kurus nav izraisījuši paši lauksaimnieki, kā arī industriālas katastrofas un ugunsgrēki, kas izraisa plaša mēroga zaudējumus), valsts uzraudzībā esošās dzīvnieku vai augu infekcijas slimības un epizootijas.

Subjekts – jebkura lauksaimniecības ražojošā vienība.

Subjekta iesaistīšana sistēmā – automātiski, iestājoties notikumam.

Atbalsta veids – tiešo materiālo zaudējumu kompensācijas, t.sk. par slimo mājdzīvnieku un kultūraugu iznīcināšanu pēc valsts iestāžu rīkojuma vai ieteikuma, kā arī, ja mājdzīvnieki iet bojā saslimšanas rezultātā vai citiem pasākumiem, kas veikti pēc kompetento iestāžu ieteikuma vai rīkojuma. Kompensācijas par bojātiem l/s pamatlīdzekļiem.

Atbalsta intensitāte – līdz 100% no tiešo zaudējumu vērtības, bet neietverot neiegūto peļņu, ja normatīvajos aktos nav paredzēts savādāk.

Valsts intervences sliekšnis – 1 gadījums.

Valsts līdzatbildība

Aptvertie riski –sausums, lietavu rezultātā radies pārmērīgs mitrums, salnas, kailsals, karstums, krusa, vētra, plūdi, kas lielas izplatības rezultātā iegūst katastrofālu raksturu.

Subjekts – jebkura lauksaimniecības ražojošā vienība, kas ir pieteikusies dalībai sistēmā.

Subjekta iesaistīšana sistēmā – brīvprātīgi reģistrējoties un veicot noteiktas iemaksas.

Atbalsta veids – tiešo materiālo zaudējumu kompensācijas un kompensācijas par bojātiem l/s pamatlīdzekļiem.

Atbalsta intensitāte – līdz 80% no zaudējumu vērtības atkarībā no veikto iemaksu apjoma, bet neietverot neiegūto peļņu.

Valsts intervences sliekšnis – ražas samazinājums par vismaz 30%, kas ir skāris vismaz 30% saimniecību vienā Latvijas administratīvajā rajonā.

Netieši atbalsta veidi – preventīvo riska mazināšanas pasākumu (līdz 100%) un investīciju (līdz 50%) atbalsts, apdrošināšanas prēmiju subsīdijas (līdz 50% multirisku apdrošināšanas polisēm, līdz 80% viena riska apdrošināšanas polisēm).

Valsts neatbildība

Aptvertie riski – visi pārējie riski.

Subjekts – jebkura lauksaimniecības ražojošā vienība, kas ir pieteikusies dalībai sistēmā.

Subjekta iesaistīšana sistēmā – brīvprātīgi, iegādājoties apdrošināšanas polisi un/vai iesaistoties lauksaimniecības ražotāju pašpalīdzības organizācijā un veicot tajā iemaksas.

Atbalsta veids – apdrošināšanas prēmiju subsīdijas un infrastruktūras atbalsts lauksaimniecības ražotāju pašpalīdzības organizācijām.

Atbalsta intensitāte – līdz 50% multirisku apdrošināšanas polisēm, līdz 80% viena riska apdrošināšanas polisēm.

Valsts intervences sliekšnis – 1 apdrošināšanas ņēmējs.

Piedāvātie risinājumu varianti

- Kompleksais risinājums;
 - Uzkrājošs fonds ar brīvprātīgām iemaksām;
 - Privātā apdrošināšana ar valsts atbalstu;
 - Preventīvo pasākumu programma.

Uzkrājošs fonds ar brīvprātīgām iemaksām - Institūcijas un to funkcijas

Fonds –

- privāto iemaksāto naudas līdzekļu pārvaldība, uztverot:
 - Obligātās iemaksas
 - Brīvprātīgās iemaksas
- programmai novirzīto publisko (valsts) naudas resursu pārvaldīšana vai administrēšana zem garantijām,
- Naudas izmaksu nodrošināšana MA identificētajos gadījumos
- Preventīvo programmu finansēšana saskaņā ar MK noteikumiem
- Iemaksu intensitātes regulēšana

.... Institūcijas un to funkcijas

- Maksājumu aģentūra –
 - institūcija, kas veic LRV politikas ietvaros veikto iemaksu un izmaksu administrēšanu (LAD?);
- LRV struktūrvienība
 - ZM struktūrvienība, kas attīsta Lauksaimniecības risku vadības politiku;
- Konsultatīva komiteja –
 - uzrauga Fonda darbību, nosaka iemaksu apmēru, lemj par kompensāciju piešķiršanu. Ietver visu iesaistīto pušu pārstāvjus, sanāk, iestājoties zaudējumus nesošiem notikumiem, bet ne retāk kā 1 reizi ceturksnī;
- Lauksaimniecības pašpalīdzības organizācijas –
 - privātpersonu veidojums, kas saviem biedriem nodrošina valsts neatbildībā esošo risku radīto zaudējumu kompensēšanu. Valsts var nodrošināt infrastruktūru šādas organizācijas izveidošanai.
- Apdrošinātāju sabiedrības –
 - nodrošina valsts neatbildībā esošo risku radīto zaudējumu kompensēšanu atbilstoši noslēgtiem līgumiem.

Fonda darbības sistēmā

